

ВИКОНАВСЬКА ТВОРЧІСТЬ ТРУБАЧІВ УКРАЇНИ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

Сорокін Петро Олексійович,

аспірант кафедри музикознавства та культурології

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

ORCID ID: 0009-0007-6532-913X

У статті відзначено діяльність видатних трубачів кінця XX – початку XXI століття, що вже мають авторитет та ім'я у сфері духової вітчизняної музики. Серед них Валерій Посвалюк, Роман Білошицький, Валерій Богданов, Микола Баланко, Ігор Гишка, Володимир Кашиперський, Лідія Остап'юк, Олександр Морозов, Олександр Сіончук, Микола Заремський, Леонід Ігнатівський, Олексій Гаршин, Борис Корощенко, Євгеній Білий. Також виокремлено постаті сучасних музикантів, які є послідовниками та продовжувачами традицій українського трубного виконавства. Автором здійснено аналіз особливостей виконавської творчості окремих українських трубачів початку XXI століття та конкретизовано ключові стилістичні риси їхньої гри; пов'язано виконавську індивідуальність музикантів із їхньою професійною освітою та педагогами, що формували техніку трубачів. До матеріалів дослідження, окрім провідних митців духового мистецтва, включено імена виконавців, чия творчість належить до нових віянь сучасної музичної культури України та заслуговує на увагу з боку науковців і мистецтвознавців. Зокрема, на прикладі творчості Андрія Ільківа та Денніса Аду надається характеристика особливостей виконавства талановитих трубачів XXI століття, розкриваються життєві відомості та професійне становлення у сфері трубного виконавства.

У запропонованій статті автор зазначає здобутки музикантів у сфері трубного виконавства не лише на території України, а й за її межами. Дослідником стисло розглянуто концертний репертуар, який виступає свідченням стилістичного напрямку гри Андрія Ільківа та Денніса Аду, презентовано також матеріали, що висвітлюють педагогічну діяльність зазначених трубачів. Визначено, що творчість Андрія Ільківа більше тяжіє до класичного стилю трубного виконавства, натомість Денніс Аду віднайшов себе у джазових напрямках, як-от: мейнстрім і хард-боп.

У матеріалах публікації зазначено творчі колаборації, що створювали артисти у процесі трубного виконавства, виокремлено вітчизняні та міжнародні зв'язки із провідними світовими та менш відомими митцями.

Ключові слова: трубне виконавство, українські трубачі, творчість.

Sorokin Petro. Performing arts of Ukrainian trumpeters of the late 20th – the early 21st century

The article notes the activities of prominent trumpeters of the late 20th and early 21st centuries, who already have authority and a name in the field of national wind music.

Among them: Valery Posvalyuk, Ihor Gishka, Valery Bogdanov, Mykola Balanko, Volodymyr Kashperskyi, Lidia Ostapyuk, Oleksandr Morozov, Oleksandr Sionchuk, Mykola Zaremskyi, Roman Biloshitskyi, Leonid Ignatovskiy, Oleksiy Garshin, Borys Koroshchenko, Yevgeny Bily. Figures of modern musicians who are followers and continuers of the traditions of Ukrainian trumpet performance are also singled out. The author analyzed the peculiarities of the performance of individual Ukrainian trumpeters of the beginning of the 21st century and specified the key stylistic features of their playing: the performance individuality of musicians is connected with their professional education and teachers who shaped the technique of trumpeters. In addition to the leading artists of spiritual art, the research materials include the names of performers whose work belongs to the new trends of modern musical culture of Ukraine and deserves the attention of scientists and art critics. In particular, on the example of the work of Andriy Ilkiv and Dennis Adu, the characteristic features of the performance of talented trumpeters of the 21st century are given, life information and professional development in the field of trumpet performance are revealed.

In the proposed article, the author notes the achievements of musicians in the field of trumpet performance not only on the territory of Ukraine, but also abroad. The researcher briefly reviewed the concert repertoire, which is evidence of the stylistic direction of the playing of Andriy Ilkiv and Dennis Adu, and also presented materials that illuminate the pedagogical activities of the mentioned trumpeters. It was determined that Andriy Ilkiv's work gravitates more towards the classical style of trumpet performance, while Dennis Adu found himself in jazz directions: mainstream and hard bop.

The materials of the publication indicate creative collaborations created by artists in the process of trumpet performance, highlight domestic and international connections with leading world and lesser-known artists.

Key words: trumpet performance, Ukrainian trumpeters, creativity.

Вступ. Гра на трубі як окремий вид духового виконавства завжди посідала особливе місце в українській музичній культурі. Труба – класичний представник групи мідних духових, традиційно є символом духового мистецтва й інструментальної майстерності музикантів-духовиків. Набувши популярності та розвитку у другій половині XX ст., трубне виконавство продовжує залишатися одним із найбільш поширених видів творчості й у XXI ст.

Теоретичний і практичний базис, що сформували трубачі минулої епохи, став надійним підґрунтям для професійного зростання виконавців сучасності. Питання всебічної характеристики мистецької активності окремих музикантів має художньо-естетичну, соціокультурну, етичну й інші проєкції, пов'язані з оцінкою творчості та діяльності музиканта як за його життя, так і після його відходу з нього.

Нині музиканти-духовики, зокрема і трубачі, продовжують професійні наративи своїх наставників, тому важливо брати до уваги не лише виконавство діячів мистецтва нашого часу, а і враховувати їхню професійну школу, в основі якої лежать інтерпретаційні принципи її засновників. Це дозволить сформувати більш повне уявлення про стиль гри артистів, провести загальну аналогію.

Аналіз виконавської творчості сучасних трубачів: їхньої індивідуальної манери, особливостей репертуару, конкурсно-фестивальної діяльності тощо, дозволить представити цілісну картину стану трубного мистецтва в українській музичній культурі. Дослідницький акцент на фігури вітчизняних музикантів – наших сучасників, досягнення яких у напрямі духового мистецтва є різноманітними та видатними, і чий різнобічний внесок у його розвиток важко переоцінити, надасть можливість продемонструвати актуальність трубного виконавства у ХХІ ст.

Матеріали та методи. Сучасні дослідження вітчизняних мистецтвознавців присвячені широкому колу актуальних питань, пов'язаних із виконавством на трубі. Увагу науковців привертають і творчі постаті провідних українських музикантів-трубачів, чия творчість так чи інакше закарбувалася в українському духовому виконавстві. Так, особистість В. Посвалюка, який мав значний вплив на прогрес вітчизняної мистецької духової педагогіки та здійснював популяризацію гри на трубі на теренах держави, неодноразово фігурувала в публікаціях вітчизняних і закордонних авторів. Його діяльність охарактеризована у працях: Чже Ло «Валерій Посвалюк та Тимофій Докшицер: методичні стратегії професійної майстерності трубача» [5], О. Кавунник «Ретроспекція творчості Тимофія Докшицера й Валерія Посвалюка в контексті музикознавчої регіоніки» [4], С. Цюлюпи та Г. Марцинюка «Пам'яті видатного українського трубача» [8] тощо.

Проте не лише з іменем В. Посвалюка сучасні науковці пов'язували свою пошукову діяльність. Так, наприклад, О. Овчар присвятила власне дослідження життєвому та творчому шляху В. Богданова в публікації «Життєпис і творчий портрет В.О. Богданова – фундатора духової музичної історії України» [7]. Характерні риси виконавської індивідуальності В. Богданова в монографії «Валерій Богданов. До 70-річчя музиканта» розкривала й Л. Богданова [2].

Акцент на регіональне мистецтво гри на трубі зробив О. Левчук, зосередивши дослідницьку діяльність на постатях трубачів Хмельниччини. Його стаття «Трубачі Хмельниччини в історії духового інструментально-оркестрового виконавства Поділля» [6] присвячена аспектам творчої діяльності педагогів класу труби мистецьких освітніх закладів Хмельниччини, де науковець встановлює роль окремих особистостей у процесі професійної підготовки музиканта-духовика.

Професійне становлення та життєвий шлях трубача І. Гишки, якому у 2023 р. виповнилося 75 років, привернули увагу Р. Ваврика. Він опублікував результати власного дослідження у праці «Віхи життєвого і творчого

шляху ювіляра» [3]. Нині трубне виконавство активно поповнюється новими іменами солістів, чия творчість також заслуговує на дослідницьку увагу, проте серед авторів зберігається тенденція до вивчення діяльності вже відомих музикантів. У зв'язку із цим у статті конкретизуються постаті сучасних трубачів і розглядаються особливості їхньої виконавської творчості.

Результати. Нині вітчизняне трубне виконавство традиційно пов'язують із творчістю його корифеїв, які розпочали свій професійний шлях ще у другій половині ХХ ст. і у ХХІ ст. виступають його символом. Серед таких музикантів відмітимо Валерія Посвалюка, Ігоря Гишку, Валерія Богданова, Миколу Баланка, Володимира Кашперського, Лідію Остап'юк, Олександра Морозова, Олександра Сіончука, Миколу Заремського, Романа Білошицького, Леоніда Ігнатівського, Олексія Гаршина, Бориса Корощенко, Євгенія Білого. Музична діяльність останніх чотирьох діячів мистецтва у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. територіально помічена на Сумщині.

Творчість цих трубачів відіграла важливу роль у становленні сучасного трубного виконавства та духового мистецтва України. Вони виховали талановите молоде покоління своїх наступників і продовжувачів традицій регіональних шкіл гри на трубі, яке нині демонструє свою творчість не лише на території держави, а й за її межами.

Одними з таких виконавців є Андрій Ільків і Геннадій Шепель. Трубач Андрій Ільків поєднує сольну, ансамблеву й оркестрову гру у своїй професійній діяльності. Він виступає постійним учасником квінтету «Київ-брас», а також оркестру «Філармонія націй». Ці три складові частини – соло, ансамбль, оркестр – дозволяють йому тримати практично весь світовий музичний репертуар, створений для труби. «Андрій Ільків уважає за правило доброго тону уникати розмов про власні перемоги на національних і міжнародних виконавських конкурсах, уважаючи сучасний статус «лауреата» безповоротно знеціненим. А йому було б чим похвалитися, принаймні «Перший талант світу» (почесне звання, отримане від Товариства любителів музики французької Тулузи в 1995 р.) – це звучить гордо» [1].

Технічна майстерність Андрія Ільківа сформувалася на педагогічних принципах шкіл трубного виконавства Західної України. Його першим учителем і наставником був батько – Василь Ільків, а основи гри на інструменті закладали: Андрій Кібіта (Рівненське музичне училище) та Роман Андросюк (Хмельницьке музичне училище) [9]. Трубач є артистом престижної компанії *YAMAHA*, завдяки чому брав участь у таких знакових подіях, як концерти «Пам'яті Тимофія Докшицера», «Її високість труба запрошує», проєктах, присвячених Луї Армстронгу та Джорджу Гершвіну. У виконавському арсеналі Андрія Ільківа є майже всі різновиди труб. Артист здійснює активну гастрольну діяльність на територіях Європи, США, ОАЕ, Індії.

В Україні виконавство музиканта було представлене на відкритті відновлених Михайлівського Золотоверхого собору та Золотих воріт у Києві, форумах Корпусу

миру, дипломатичних прийомах та інших важливих заходах Київщини. Оркестрові соло трубоча можна почути у провідних виставах Національної опери України: «Лускунчик», «Спляча красуня», «Фауст» та інших [1]. У перервах між концертами Андрій Ільків систематично є членом журі конкурсів і фестивалів, проводить майстер-класи, здійснює фондові записи для Національної радіокомпанії України. У кінці ХХ ст. музикант став постійним учасником брас-квінтету «Україна», зокрема в 1993 р., який пізніше був перейменований на «Київ-брас». Він відмітив, що закордонні гастрольні тури внесли живу енергію в музичну творчість і колективу, і артиста. «Уважаю, що справжнє професійне становлення ансамблю почалося під час гастролей Францією, коли ми побачили, чим і як живе західний світ <...> Гастролю спонукали до самовдосконалення. Звичайно, усе це супроводжувалося змінами у складі ансамблю. У сьогоднішньому складі «Київ-брас» виступає останні дванадцять років. Окрім мене, в ансамблі грають трубоча Геннадій Шепель, валторніст Михайло Желізняк, тромбоніст Сергій Кашин і тубіст Віталій Демченко» [1]. У творчий репертуар трубоча входять різножанрові твори: духовні, естрадно-джазові, класичні. Сам музикант відмічав, що його композиції до програм обиралися за тематикою та змістом самого заходу. Серед них концерти до ювілейних дат Ісаака Дунаєвського, Джорджа Гершвіна, Луї Армстронга. Одна з найважливіших умов творчості трубоча – постійна співпраця з композиторами й аранжувальниками Анатолієм Серебренніковим і Андрієм Білоусовим.

У репертуарній політиці трубоча прагне дотримуватися правила «золотої середини», аргументуючи це смаками публіки. Зважаючи на специфічність сучасної музики та невідповідність більшості українських слухачів до її сприймання, свою творчість він збагачує новітніми композиціями поступово, «як переключення, на правах екзотики, «Антагонізм № 75» або симфонія Жільбера Амі спрацьовують» [1].

Унікальність Андрія Ільківа, за свідченням Ю. Бенгі, у тому, що музикант уперше серед українських виконавців опанував барокову трубу – кларіно. Виконавство на даному духовому інструменті налічує значну кількість тонкощів у налаштуванні й інтерпретації загалом (уперше українські слухачі познайомилися з кларіно в 1996 р. завдяки Едварду Тарру). На творчість музиканта як ансамбліста «Київ-брас» досить вагомий вплив здійснила діяльність колективу «Canadian Brass»: «Студентом я буквально молився на «Canadian Brass», не міг навіть уявити, що колись доведеться спілкуватися із цими видатними виконавцями. Ми завжди рівнялися на «Canadian Brass». Перша труба і керівник цього ансамблю Фред Міллс бував у Києві декілька разів, уперше у 2004 р. Разом з ним готували великі програми» [1].

Свою майстерність музикант передає наступникам у формі майстер-класів, оскільки традиційні методи освіти не завжди відповідають графіку та ритму концертного життя трубоча: «З консерваторії, де викладав дев'ять з половиною років, мене було звільнено «за

прогули» – у день сольного виступу в одному з найпрестижніших залів Європи» [1].

Цікавою та неординарною сторінкою в духовому виконавстві України є творчість Денніса Аду, який активно пропагує мейнстрім і хард-боп звучання в інтерпретації труби. Освіту музикант здобув у стінах Криворізького музичного училища імені М. Глінки. Проте знайомство із джазом трубоча розпочав ще у класі свого першого педагога В. Газарова, який відкрив для Денніса Аду постать усевітньовідомого джазмена Луї Армстронга.

У 1998 р. музикант дебютував на фестивалі «Горизонти джазу» (Кривий Ріг), а пізніше брав участь у фестивалях: «Джаз на Дніпрі» (Дніпропетровськ), «Пам'яті Л. Утьосова» (Південний), «Millau en Jazz» (Франція), «Fel du Sher» (Франція), «Jazz a Vienn» (Відень), «Джаз-карнавал в Одесі», «Джаз Коктебель». Деннісу пощастило займатися в рамках майстер-класу трубоча John Faddis [9].

Його фестивально-конкурсна діяльність на території України була відзначена значною кількістю здобутків. Так, у 2006 р. Денніс Аду став лауреатом премії «Кращий трубоча» конкурсу «ДоДж-юніор», а у 2009 р. отримав премії як кращий джазовий музикант України на фестивалі «ДоДж», «Кращий трубоча» та «Краще аранжування джазового стандарту» [9]. У 2012 р. стає бенд-лідером *Kyiv Big Band*, а також є лідером проєктів: *Денніс Аду Квінтет*, *Секстет* і *Септет*, а у 2014 р. бенд-лідер *Денніс Аду Бігбенду*.

Починаючи із 2010 р. і дотепер трубоча викладає мистецтво гри на інструменті в Київській муніципальній академії музики імені Р. Глієра та своєю творчістю активно популяризує джаз в Україні, будучи учасником численної кількості джаз-фестів. Так, звичайними є такі оголошення: «Із 14 по 17 листопада в арт-центрі “Closer” відбудеться джазовий фестиваль “Am I Jazz”. Його учасник Денніс Аду – найвідоміший український джазовий трубоча і лідер *Dennis Adu Big Band*» [10].

Реалізуючи свою творчість у сфері джазової музики, трубоча активно співпрацює з іншими її поціновувачами, зокрема: Борисом Могилевським (альт-саксофон), Lucas Robert Pino (тенор), Олександром Чаркіним (тромбон), Glenn Zaleski (фортепіано), Олександром Ємецем (контрабас), Павлом Галицьким (барабани). У 2020 р. артист випустив альбом “Influences” на українському лейблі “Who Is Able” разом із вищезазначеними музикантами.

Трубоча відмічає, що нині в українському музичному середовищі істинним джазовим виконавцям досить складно, оскільки «джазову музику не дуже цінують у нашій місцевості» [10]. Проте все ж трубоча називає декілька закладів, де панує творча атмосфера: «Хорошу музику грають у Barmen Dictat, у Coffee Jazz Wine на Подолі, у Buena Vista Social Bar грають Latin Jazz і сальсу щопонеділка, там збираються музиканти, щоб поджемити у стилі Latin Jazz. Концерти проходять у клубі “32JazzBar” на Воздвиженці» [10].

У репертуарі виконавця мають місце й популярні, трендові джаз-композиції, і менш відомі слухачам

твори, наприклад музика одного із кращих сучасних композиторів і тенор-саксофоністів – Seamus Blake. Натхнення митець убагає у виконавстві Nicholas Payton – майстерного трубача, композитора та піаніста, а також надихається творчістю Ambrose Akinmusire, Phil Dizack, Marquis Hill і Gerald Clayton, убагає свіжі інтонації в їхній грі [10].

Протягом творчого шляху трубач співпрацював із виконавцями, серед яких київські музиканти: Дмитро Александров, Ілля Єресько, Олексій Фантаєв, Олег Марков, Дмитро Коваленко, Роман Коляда, а також іноземці: Ku-Umba Frank Lacy, Gregory Porter, Curtis Fuller, Jim Rotondi, Roy and Ofer Assaf, Steve Slagle, Javon Jackson, Larry Willis, Quincy Davis, Dana Hall, Wayne Escoffery Jimmy Bosch, Seamus Blake [9].

Висновки. Творчість українських трубачів першої половини ХХІ ст. характеризується активною гастрольною діяльністю, що все частіше виходить у світовий простір. Їхня творчість насичена різноманітними стилістичними напрямками. На прикладі музикантів Андрія Льківца та Денніса Аду продемонстровано діаметрально протилежні сторони мистецтва гри на трубі, які нині презентують вітчизняні виконавці. Представлені трубачі виступають яскравим символом сучасного прогресивного трубного виконавства, що має своє продовження в молодому поколінні, яке виховують талановиті трубачі першої половини ХХІ ст.

Представлені у статті матеріали не ставали предметом окремого дослідження, тому порушена проблематика має широкі перспективи для подальших наукових розробок.

Література:

1. Бентя Ю. Як стають найкращими трубачами? *День*. Культура. 2011. № 42. URL: <https://day.kyiv.ua/article/kultura/yak-stayut-naikrashchymy-trubachamy> (дата звернення: 23.01.2024).
2. Богданова Л. Валерій Богданов. До 70-річчя музиканта. Харків, 2009. 88 с.
3. Ваврик Р. Віхи життєвого і творчого шляху ювіляра. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя*. 2023. Вип. 15. С. 39–45.
4. Кавунник О. Ретроспекція творчості Тимофії Докшицера й Валерія Посвалюка в контексті музикознавчої регіоніки. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : збірник наукових праць. Рівне : Волинські обереги, 2021. Вип. 13. С. 84–88.
5. Ло Чже. Валерій Посвалюк та Тимофій Докшицер: методичні стратегії професійної майстерності трубача. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. Vol. 1. № 5. Р. 41–47.
6. Левчук О. Трубаці Хмельниччини в історії духового інструментально-оркестрового виконавства Поділля. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : збірник наукових праць. Рівне : Волинські обереги, 2021. Вип. 13. С. 94–96.
7. Овчар О. Життєпис і творчий портрет В.О. Богданова – фундатора духової музичної історії України. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : збірник наукових праць. Рівне : Волинські обереги, 2020. Вип. 12. С. 20–25.
8. Цюлюпа С., Марцінюк Г. Пам'яті видатного українського трубача. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : збірник наукових праць. Рівне : Волинські обереги, 2019. Вип. 11. С. 37–41.
9. Денніс Томасович Аду. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%96%D1%81_%D0%A2%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87_%D0%90%D0%B4%D1%83 (дата звернення: 21.01.2023).
10. Трубаці Денніс Аду про фестиваль Am I Jazz, улюблені джазові клуби і популярність джазу в Україні. *Vouge*. Культура. Music. URL: <https://vogue.ua/article/culture/muzyka/trubach-dennis-adu-o-populyarnosti-dzhazha-lyubimyh-dzhazovyh-klubah-i-muzykantah-za-kotorymi-stoit-sledit-38583.html> (дата звернення: 21.01.2023).

References:

1. Bentia, Yu. (2011). Yak staiut naikrashchymy trubachamy? [How do you become the best trumpet player?]. Den. Kultura – Day. Culture. № 42. URL: <https://day.kyiv.ua/article/kultura/yak-stayut-naikrashchymy-trubachamy> (date of application: 23.01.2024) [in Ukrainian].
2. Bohdanova, L.A. (2009). Valerii Bohdanov. Do 70-richchia muzykanta [Valery Bohdanov. To the musician's 70th birthday]. Kharkiv, pp. 88 [in Ukrainian].
3. Vavryk, R.V. (2023). Vikhy zhyttievoho i tvorchoho shliakhu yuviliara. [Milestones of the life and creative path of the jubilee]. Istoriia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoi muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia. Zbirnyk naukovykh prats – The history of formation and development prospects of brass music in the context of the national culture of Ukraine and abroad. Collection of scientific papers. Vyp. 15. Pp. 39–45 [in Ukrainian].
4. Kavunnyk, O.A. (2021). Retrospektiia tvorchosti Tymofii Dokshytsera y Valerii Posvaliuka v konteksti muzykoznavchoi rehioniky. [Retrospection of the work of Timofy Dokshitser and Valery Posvalyuk in the context of musicological regionalism]. Istoriia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoi muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia. Zbirnyk naukovykh prats – The history of formation and development prospects of brass music in the context of the national culture of Ukraine and abroad. Collection of scientific papers. Vyp. 13. Pp. 84–88 [in Ukrainian].
5. Lo Chzhe (2022). Valerii Posvaliuk ta Tymofii Dokshytser: metodychni stratehii profesiinoi maisternosti trubacha [Valery Posvalyuk and Timofii Dokshitser: methodical strategies of the trumpeter's professional skills]. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 1, № 5, pp. 41–47 [in Ukrainian].
6. Levchuk, O.A. (2021). Trubachi Khmelnychchyny v istorii dukhovoho instrumentalno-orkestrovoho vykonavstva Podillia [Trumpeters of Khmelnytskyi in the history of brass instrumental and orchestral performance of Podillia]. Istoriia

stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoï muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia. Zbirnyk naukovykh prats – The history of formation and development prospects of brass music in the context of the national culture of Ukraine and abroad. Collection of scientific papers. Vyp. 13. Pp. 94–96 [in Ukrainian].

7. Ovchar, O.P. (2020). Zhyttiepys i tvorchyi portret V.O. Bohdanova – fundatora dukhovoï muzychnoi istorii Ukrainy [Biography and creative portrait of V. O. Bogdanov – the founder of spiritual music history of Ukraine]. Istoriia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoï muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia. Zbirnyk naukovykh prats – The history of formation and development prospects of brass music in the context of the national culture of Ukraine and abroad. Collection of scientific papers. Vyp. 12. Pp. 20–25 [in Ukrainian].

8. Tsiuliupa, S.D., Martsyniuk, H.P. (2019). Pamiati vydatnoho ukrainskoho trubacha [In memory of the outstanding Ukrainian trumpeter]. Istoriia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoï muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia. Zbirnyk naukovykh prats – The history of formation and development prospects of brass music in the context of the national culture of Ukraine and abroad. Collection of scientific papers. Vyp. 11. Pp. 37–41 [in Ukrainian].

9. Dennis Tomasovych Adu. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%96%D1%81_%D0%A2%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87_%D0%90%D0%B4%D1%83 (date of application: 20.01.2024) [in Ukrainian].

10. Trubach Dennis Adu pro festyval Am I Jazz, uljubljeni dzhazovi kluby i populiarnist dzhazu v Ukraini [Trumpeter Dennis Adu about the Am I Jazz festival, his favorite jazz clubs and the popularity of jazz in Ukraine]. Vouge. Kultura. Music – Vouge. Culture. Music. URL: <https://vogue.ua/article/culture/muzyka/trubach-dennis-adu-o-populyarnosti-dzhaza-lyubimyh-dzhazovyh-klubah-i-muzykantah-za-kotorymi-stoit-sledit-38583.html> (date of application: 02.01.2024) [in Ukrainian].